

Sadaka / hekaýa

Category: Kitapcy, Sözlär

написано kitapcy | 25 января, 2025

Sadaka / hekaýa SADAKA

...Soňra ýagşyzadadan sorapdyrlar:

– Dünýäde iň gaty zat näme?

Ýagşyzada uzak oýlanman:

– Daş gaty – diýip, sowal berenlere jogap gaýtarypdyr.

Ýene ondan soradylar:

– Daşdan gaty zat hem barmy?

– Daşdan demir has gatydyr – diýip, jogap beripdirler.

Ýagşyzadanyň nurana ýüzüne garap, ýene soradylar:

– Demriň mäkämligini gowşadyp biljek näme zat?

– Demriň berkligini gowşadyp biljek zat, diňe ot-diýip, ýagşyzada peşeneli ýüzüne gelşik berip duran sakgalyny sypapdyr.

Ot hakda aýdanda oduň şuglasy düşen ýaly ýagşyzadanyň ýüzi ýagtylyp gitdi. Onsaň olar özleriniň bilýän zadyny hem ýagşyzadadan soradylar:

– Otdan güýçli, kuwwatly zat barmy?

Ýagşyzada göwünli-göwünsiz jogap gaýtarmady:

– Suw! Suw otdan güýçlidir. Suw köp bolanda her niçik güýçli ýangynam söndürüp biler.

Söhetdeşleriň has bilimdary:

– Suwdan güýçli närse barmy?-diýip sowal berdi.

Ýagşyzada myssa ýylgygryp:

– Tupanly ýeller silleriň öňüni baglap, gaýa ýaly tolkunlary hem yzyna serpikdirip bilýar. Tupan-gaýlaryň öňüne geçjek zat

ýok diýip jogap berdi.

Soňam ýagşyzada:

– Indi size daş-demirden, otdan-suwdan tupan-gaýlardan güýçli zadyň nämedigini aýdyp bereýinmi? – diýip söhbetdeşlerine ýüzlendi. – Halal gazanjyňdan bölünip berilen halysalla sadaka ähli zatdan güýçlidir. Sadaka Hakyň dergahynda ähli belalary ýeňip durjak zatdyr. Emma Hak Tagalanyň nazarynda dogry sözden uly sadaka ýokdur.

Meret dürrek meslekdeşleri bilen hepdede bir gezek meýlis edýär. Obada «maşennikler» diýip at alan bu ýigitlerden adamlar gaça duranyňy kem görenoklar. Şolar bilen kän bir gürleşip, oturşyp-turuşmagy hiç kim isläp duranok. Ony beýlekiler duýmasada Meret dürrek gowy duýýar. Sary gulçaryň toýunda bolup geçen zatlary hakydasyna getirip, kejebesi daralan Meret dürrek:

– Özümüz bir dört sanjak ýumruk ýaly ýetim, bir-birimizi goldamasak ýaman biziňki «hana» diýip şepelerine ýüzlendi.

Geldi garsak burnuny çekip:

-Han'a diýeni han-ha diýen ýalymy-diýip, kikir-kikir gülyär.

Özüni salykatly alyp barýan Rüstem täjik:

– Howwa, ýagdaý şony talap edýär- diýip, uludan dem alýar.

Bularyň içinde iň şadyýany Şatlyk garry «Haw-wa», diýip, gözünü güldürip, nas kädisini tyrkyldadyp dişine degirdi:

– «Muhammet ymmaty malsyz bolmasyn» diýmeýämi. Kisäň ýeňledigi dogan-gardaşam seni kän bir «priznawat» etmeýä how-w...

– Baý, şatyr senem bir zat aýdyp galýaň-aý -diýip, Geldi garsak oňa göwniýetmezçilik bilen gep atyp gatdy.

Meret dürrek olaryň özara gürrüňine üns bermän:

– Rüstem, agşam aýdan ýeriňden un alyp bolar-a?-diýip sorady.-

Soňra çarwa iline ýola düşýäňiz. Geldi garsak:

– Un alyp guma gitmelimi?- diýdi. – Meň maşynym-a çydamaz.

Meret dürrek:

– Saňa täze balon-pokryška gerekdigini bilýän-diýip, hemşerine seretdi. – Emma şol uny guma geçirmesek balon ýok.

Geldi garsak ýoknasyz ýylgyryp:

– Onda men maşynyma şeý diýip aýdaýarynda-diýdi.

Meret dürrek agzyny gyşardyp:

– Näme diýip aýtsaň aýdaý-diýdi. Geldi garsak onuň gülmän-

yşman gepleýşinden çen tutup:

– Bolýa – diýiprazy boldy, – Maşynyma gaýrat et diýerin.

* * *

Güýz gününüň salkyn säheri ýük ulagy bilen guma barýan Geldi garsak bir zatlary ýadyna saljak bolup azara galýardy. Onuň gapdalynda oturan Rüstem täjik sakal basan ýüzünden syrygýan der damjalaryny süpürip ýetişenokdy. Alaňlaryň arasy

bilen egrem-egrem bolup uzaýan sähra ýolundan gözünü aýrman ulagyny haýdap oturan Geldi garsak:

– Biz-ä bu epgekli çölüň içinde gander bolup gitmeli Meret dürrek bolsa hezil edip öýünde, kondisioneriň astynda ýatmaly-diýip, agzyny gyşartdy.

Rüstem täjik gapdalyna garaman:

– Merediň hem bu işde bitiren hyzmaty az däl-diýdi. – Her kim öz etmeli işini bilmeli.

– Siz bir zat aýtsaňyz dogry ýaly bolaýýar-aý-diýip, Geldi garsak öň bir ýerde eşiden sözünü aýdyp gördi.

Rüstem täjik ýüzünüň ýarsyny ýapyp duran gara sakalyny sypalap oturşyna Geldi garsaga hiç zat diýip jogap bermedi. Emma onuň aýdan sözleri hakynda uzak oýlandy. «Dogrudanam biziň öz edeýän işimizi gowy bilýänimiz gowy, emma aslynda bu iş gowy işmi?!».

Ol maşyny dolandyryp oturan Geldi garsagyň «Rüstem, yzdan gelýän «Hantere» seret, saklan diýip swedini migaýt edýä, komitetlermi, mentlermi bular» diýip howpurgap aýdan sözlerine özüne geldi.

Maşynyň arka tarapy görkezýän aýnasyndan ala tozan turuzyp ýetip gelýän «Hanter» kysymly ulagy biraz synlap Rüstem täjik Geldi garsaga «Sakla maşyny» diýip buýruk berdi. Geldi garsak ulagyň badyny gowşatman onuň ýüzüne garady, Rüstem täjik «Sakla-sakla» diýip kesgin aýtdy. Geldi garsak geplemän maşyny saklady.

«Hanter» kysymly ulag edil olaryň arkasynda direnip saklandy. Rüstem täjik olardan öň böküp düşüp, «Hantere» tarap howlukmaç ýöredi. Baş minut ýaly gorkunç ulagyň içindäkiler bilen bir

zatlar gepleşip oturansoň Rüstem täjik olar bilen sagbollaşyp, öz ýük ulaglaryna garşy howlukman gaýtdy. Gelýärkä «Howa gyzýar-aý...» diýip içini gepläp, hyrçyny dişledi.

Ol gelip münenden soň, Geldi garsak ulagy otlady-da it ýylgyrşyny edip, «Täjik, gorkanyň gut bolsun! – diýdi. - Doganyň depeläýinler näme diýdiler?»

Rüstem täjik bir däne çilim alyp otlandy:

– Meret dürrege salam aýtdylar.

* * *

Meret dürrek myhmanlary ugradyp durşuna «Beh, kirt-t etseň kireý, part-t etseň para» diýleni boldy, sähel gymyldasaň görüp durlar-aý» diýip, başyny ýaýkady. «Hemme seni iýjek garaz, artykmaç hereket etdirjek däller-dä».

Daşarda golaýlap gelýän ýük ulagynyň güňleç sesi eşidilip başlady. Meret dürrek hokgasyny gowaldaň geýip daşary yöneldi. Howlynyň öňüne gelip saklanan bolsada entegem hyzzyldap seslenip duran ýük ulagy görüp göwnühoş ýyljyraklady. Ulagynyň öň tigirlerini depişdirip barlan bolup ýören Geldi garsak:

– Meredaga sag-aman otyrmyň-diýip suwumsyz dillendi.- Bizem geldik aldyrman-ýoldurman.

Ulagyň saýasynda ýüzüni sortduryp oturan Rüstem täjik aram-aram elindäki çilimden sorup tüsseleýärdi. Oňa gözi düşende Meret dürregiň nämüçindir keýpi gaçdy. Ol Rüstemiň gapdalyna gelip çommalyp otyrdy:

– Hä, Rüstembaý näme ýüzüň salyk? Gysynma, hemmesi gowy.

Rüstem täjik barmaklarynyň arasyndaky çülimi baş-alty ädim uzaga pitikläp goýberdi-de:

– Gün guşluga galyberende goňşy edaranyňkylara sataşdyk – diýdi.- Ak alaňdan geçäýen ýerimizde saklanyp habarlaşdyk. Menem olary seň ýanyňa ugratdym.

Meret dürrek:

– Hawa, geldiler – diýdi. – Olaryň geljeklerini bilýärdim. Ýöne hemişeki ýaly siziň ýanyňyza barmanam-a gelip bilýärdiler. Çöreklerini halallap iýdiklerimikä ýa bu etdikleri?

* * *

– Al, indi oglanlar keýp çekip oturmaly biz şu gije!

Geldi garsak garnyny sypalap:

– Meret kaka, sen maladesaý – diýdi.

Meret dürrek göwnihoş ýylgyrdy:

– Düýn Otuz pyşşyk zapowednikden ýekegapan atyp alypdyr, bir buduny taşlap gitdi.

Şatlyk garry ýeňillik bilen ýerinden turup:

– Mangaly taýýarlabereýin-diýdi.

Geldi garsak:

– Erkek gördüm babam seni- diýip, bir gyrada oturan Rüstem täjige seretdi. Rüstem täjik sesini çykarman goňşy howla seredýärdi. Meret dürrek:

– Rüstem, näme keýpiň yok?-diýip ýüzlendi-Hemme zat normalmy?

Rüstem täjik ýüzüni göwünli-göwünsiz oňa öwrüp:

– Hawa, hemme zat plandakydanam gowy barýar-diýdi. Meret dürrek içinden: «Senjagaz täjik sen bar-a... Seniň lakamyň täjikdir, emma meň ýaly keçetelpek türkmeniň, ýöne saňa hakymy iýdirmerin-diýip hyrçyny dişledi.- Bolduň meň başyma päk ýürek, meň ýetim goňşyma ýüregiňi awadan bolýaňmy, hahay eşseg-eý, seniň her dürli oýnuň bar-ow, ojagaş dul galan gelne göz gyzdyryp oturma, özüm bir zat ederin».

Mazaly iýlip-içilenden soňra pul goýup kart oýnamagy teklipe etdiler.

Rüstem olaryň şowhunyna goşulyp bilmedi. Elindäki kartlaryny göwünli-göwünsiz orta oklap oturşyna bu oýunda deň-duşlaryny utýandygyna hem üns berip, guwanyp bilmedi. Soňra ýerinden turup, gapa yöneldi. Geldi garsak onuň zyndan:

– Kän eglenme, Rüstem – diýip gygyrdy. – Häzir bir gyzykly zat gürrüň berjek.

Rüstem oňa «Bir zat diýýäňmi» hem diýmän çykyp gitdi. Naznygmatly saçagyň bir gyrasynda lokurdadyp suwçilim çekip ýatan Meret dürrek Rüstem täjigiň çykyp gidenini gözastyndan synlap otyrdy. Göwnüne bolmasa meslekdeşi şu wagt goňşy gelniň gujagyna girip barýan ýaly duýuldy. Ýa-da eýýäm etjegini etdimikä. Onuň göz önüne edil şu wagt Rüstem täjik hars urup,

owadan gelniň içki eşiklerini çykaryp, bir işler etjek bolýan ýalydy. Zöwwe ýerinden galan Meret dürrek daşky gapa howlukdy. Agşamyň sergin howasy birbada başyny aýlady. Gözedürtme garaňky, gözleri tümlüğe öwrenişmän bir salym doňup durdy. Töwerekden Rüstem täjigi gözledi. «Haramzada, eýýäm bir ýere sümüpdür, haý ak geliniň ýanyna gidendir-ow».

Meret dürrek gözlerine ynanmady. Goňşy gelniň uluja ogly bilen Rüstem täjik edil ataly-ogul ýaly mesewaýy gürrüňleşip, çalaja tüsseläp duran maňňalyň gapdalynda otyrdylar.

– Rüstem!

Rüstem täjik başyny galdyryp, özüni çagyryp duran Meret dirrigi gördi.

– Rüstem, bäräk gelip git!

Rüstem goňşy oglanjyga oturyber diýip, ýerinden turup, Meret dürregiň ýanyna ugrady. Meret dürrek ýüzüni garaldyp durşuna, garşysyna gelen Rüstem täjige tersiräk bakyp:

– Rüstem baý, men ýaňy saňa duýduraýmandyryn, goňşy gelne göz gyzdyryp ýörme, onuň çagalaryna hem hažyk-hužuk edip oturma-diýdi.

Rüstem täjik saklanyp bilmän gülüp goýberdi. Meret dürregiň çekgesi, dodaklary titir-titir edip gitdi.

– Täjik, gülen bolma-diýip gözlerini gyryp-gyryp edip sowukganlygyny saklajak bolýan Meret dürrek ýene bir zat aýtmaga synanyşdy. Emma Rüstem täjik:

– Dürrek baý, dost-diýip, äpet elini onuň arrayk egnine goýdy.- Goňşyň özüňe nesip etsin, sen goňşyňa hossarçylyk edýän bolsaň, ilki bilen çagalarynyň garnyny doýur, şondan soňrasy ol gelniň ýorganyna girmek hakda pikir et – diýip, birbada içki howruny çykardy.- Men seniň goňşy gelniňe seretmäge wagtymam ýok, niýetimem ýok, seretjek bolsam öz töweregimde hem tapylman duranok. Men diňe şol gelniň oguljygynyň seniň howlyňda, tüsseläp duran etli mangala seredip, agzyny suwardyp, tamşanyp duranyny görüp ýanyma çagyrdym. Soňam seniň däl özümiň gazanýan haram gazanjymdan oglanjyga sadaka berdim. Alla kabul edermi, etmezmi ony hem bilemok.

Meret dürrek lal-jim bolup Rüstem täjigi diňleýärdi. Rüstem täjik bolsa aýtjagyny aýdypdy. Soňam elini salgap, yzyna gidip

galdy. Meret dürrek hem bosagada agaç ýuwdan ýaly bolup durşuna, yzyna gitjeginem, asyl näme etjegini bilmän doňup galdy.

Biraz wagtdan soň içerdäkiler ala-wagyrdy bolup daşary çykdylar. Geldi garsak boýnuny gaşap durşuna:

– Meret aga, hany Akjagüllere çay içmäge alyp gitjek diýip söz beripdiň, ýadyňdamy – diýip, dodagyny ýalady.

– Rüstembaýam alalyň onda.

Meret dürrek Geldi garsaga kineli seredip:

– Rüstem baý gidermikä biz bilen diýdi.

Rüstem bolaryň her hili bolup duruşlaryny biperwaý synlap durşuna:

– Rüstembaý gitmez- diýdi.- Goşuňyz abadan bolsun, men öýe barmaly, ertir uly agamyň belli günü.

Olar hiç zat diýmän Rüstem täjigiň yzyndan garap galdylar.

* * *

Ertir Rüstem täjik uly agasynyň sadakasynda Meret dürregiň maşyny ilerki hendege agdarylypdyr diýen habary eşitdi, Geldi garsak bilen Şatlyk garry şol ýerde jan beripdirler, Meret dürregiň bilioňurgasyna erbet zeper ýetipdir, ýagdaýy agyrmys. Rüstem täjik böwrüni diňläp kän oturdy. «Be-e, Akjagüllere barýarkalar... Hawa-da gaty içgilidiler-dä... Ýöne menem bolmalydym-a olaryň arasynda... Geçen agşam men keýpsizdim, ýok, keýpim gowudy»?..

Soňra onuň ýadyna maňňalyň başynda goňşy oglanjyk bilen gürrüňleşip oturyşlary ýadyna düşüp ýylgyrdy. Oglanjygyň iýesi gelip dursa-da kebably maňňala seretmejek bolşy, al iýäý diýip hödür edilende ýok öýde jigilerim hem bar diýip durşy göz önünden geçdi. Soňra eline tutdurylan puly, näm üçin berilýänini bilmesede, kynlyk bilen alyp gidişini göz önüne getiren Rüstem täjik «Ýa-da şol sadakam kabul bolaýdymyka?» diýip oýlandy.

28.02.20.

Daşoguz-Garagaç obasy.